

255
POLSKA AKADEMJA UMIEJĘTNOŚCI
WYDZIAŁ FILOLOGICZNY. — ROZPRAWY. T. LXII. Nr. 4.

JOACHIM REINHOLD

ZE STUDJÓW
fr
NAD STAROFRANCUSKIMI RĘKOPISAMI

CZĘŚĆ II.

NOWOODKRYTY RĘKOPIS PALATYŃSKI (LAT. 1971)
POEMATU „FLOIRE ET BLANCHEFLOR“

W KRAKOWIE
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — WILNO — ZAKOPANE
1928

POLSKA AKADEMJA UMIEJĘTNOŚCI
WYDZIAŁ FILOLOGICZNY. — ROZPRAWY. T. LXII. Nr. 4.

JOACHIM REINHOLD

ZE STUDJÓW
NAD STAROFRANCUSKIEMI RĘKOPISAMI

CZĘŚĆ II.

NOWOODKRYTY RĘKOPIS PALATYŃSKI (LAT. 1971)
POEMATU „FLOIRE ET BLANCHEFLOR“

DUBLET BG FUW
NIE DO SPRZEDAŻY

W KRAKOWIE

NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — WILNO — ZAKOPANE

1927

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku

FUW0292330

Ne: Pd

8247p

NI DO PRZEJAZDU
DZIELNIECZNY

Kraków. — Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarz. J. Filipowskiego.

ZE STUDJÓW NAD STAROFRANCUSKIEMI RĘKOPISAMI.

Część II. Nowoodkryty rękopis palatyński (lat. 1971)
poematu „Floire et Blanceflor“

napisał

JOACHIM REINHOLD.

W swej poprzedniej¹⁾ pracy nad rękopisami „Fl. et Bl.“ starałem się wykazać, że poemat ten nie jest pikardzkiego pochodzenia, jakie mu powszechnie²⁾ przypisują na podstawie obu dotychczasowych wydań, — z których pierwsze, ogłoszone przez I. Bekkera³⁾ w r. 1844, opiera się wyłącznie na pikardzkim rękopisie 370 fond. franc. Bibl. Narod. w Paryżu, ręk. A, a drugie, ogłoszone przez Du Mérila⁴⁾ w r. 1856, zużytkowuje wprawdzie warjanty dwóch pozostałych rękopisów (B, C), ale opiera się przeważnie znów na tym samym rękopisie A, przejmując od niego nawet tytuł poematu w formie na wpół pikardzkiej „Floire et Blanceflor“.

Szczegółowy rozbiór rymów poematu z uwzględnieniem wszystkich warjantów nader cennego rękopisu B, zaniebanych przez Du Mérila, który bądź odrzucał je do przypisków, jako lekcje rzekomo nieautentyczne — gdyż, jego zdaniem, ręk. A zasługiwał na pierwszeństwo⁵⁾ —, bądź pomijał je zupełnie milczeniem, nie dawszy nawet znać, że istnieją jeszcze inne warjanty oprócz przez niego podanych, co spowodowało, że wielu badaczy, studjując stosunek obcych wersyj do starofrancuskiego oryginału i opierając się na wydaniu Du Mérila, obfitującym

¹⁾ Rozprawy Wydz. Filol. P. Akad. Umiej., t. 54, str. 154 i n.

²⁾ Gröber, Grundriss der rom. Philol., II, p. 528.

³⁾ Flore und Blanceflor, altfr. Roman, herausg. v. Immanuel Bekker, Berlin 1844.

⁴⁾ Floire et Blanceflor, poèmes du XIII s., Paris 1856.

⁵⁾ Op. cit. Introduction, p. CCVIII.

197325

w materialne błędy, doszło do fałszywych lub zgoła fantastycznych rezultatów¹⁾ — otóż rozbiór rymów pozwolił mi wówczas usunąć wszystkie niemal²⁾ naleciałości pikardzkie. Tekst poematu „Floire et Blancheflor“, na nowo krytycznie ustalony przy pomocy trzech naówczas znanych rękopisów starofrancuskich, oraz najważniejszych przeróbek zagranicznych, z których najcenniejszymi okazały się „Saga“ norweska i poemat średnioangielski z XIII wieku, zdawał się wskazywać na anglo-normandzkie lub normandzkie pochodzenie autora poematu. Jakkolwiek nie miałem do dyspozycji żadnego (anglo-) normandzkiego rękopisu poematu, zrekonstruowałem tekst „Floire et Blancheflor“ w tem narzeczu, bo rzecz wydawała mi się pewną. Obecnie hipoteza moja zostaje potwierdzoną przez nowo odkryty rękopis w Bibliotece Watykańskiej, który uchodził za łaciński (Cod. lat. 1971), a który zawiera szereg fragmentów starofrancuskich poematów, między innymi na fol. 85 r.—90 v. fragment z „Floire et Blancheflor“. Fragment ten liczy 1158 wierszy, odpowiadających wierszom 131—1390 (a więc 1260 wierszom) wydania Du Mérila. Jest to fragment bardzo poważny, bo obejmujący przeszło 2/5 całego poematu. Otóż rękopis ten pochodzi z samych początków XIII wieku, jest więc nie tylko o blisko całe stulecie starszy od dotychczas znanych rękopisów francusko-kontynentalnych (*A*, *B* z końca XIII w., *C* z XV w.), ale jest właśnie pisany w dialekcie anglo-normandzkim i pozwala przez zestawienie go z odpowiednimi ustępami pozostałych rękopisów poematu wejrzeć dokładnie w niszczyielską robotę dawnych kopistów, którzy często ze szczególnym zamięłowaniem przerabiali dane im do przepisania rękopisy z jednego dialektu na drugi, zastępując przy tem wyrazy archaiczne nowszymi, usuwając niezrozumiałe im szczegóły, uzupełniając utwór epizodami lub scenami, znanymi im skądinąd, i zamieniając formy lub konstrukcje gramatyczne pierwotnego dialektu na formy, odpowiadające wymaganiom ich dialektu rodzinnego i współczesnej im epoki.

W swej pracy francuskiej³⁾ podzieliłem wszystkie znane naówczas rękopisy poematu „Floire et Blancheflor“, oraz przypuszczalnie zaginione, które służyły najstarszym przeróbkom germańskim⁴⁾, jako bezpośrednie wzory, na dwie zasadniczo odrębne grupy: *α* i *β*. Trzy zewnętrzne niejako znamiona odróżniają przedewszystkiem jedną grupę rękopisów od

¹⁾ Do tych należą studia Sandmachera 1872, Herzoga 1884, Hausknechta 1885, Kölbinga 1896, a już po ogłoszeniu mojej pracy paryskiej w r. 1906 studia Ernsta 1912, Deckera 1913, Leendertza 1913. Zob. recenzje w Lit. f. germ. u. rom. Phil. 1916, p. 107.

²⁾ Zob. str. 197. —

³⁾ Floire et Blancheflor, Etude de littérature comparée, Paris 1906.

⁴⁾ Należą do nich poematy: dolno-reński (fragmenty z r. 1170), dolno-niemiecki (koniec XIII w.), górno-niemiecki Fleka (początek XIII w.), holenderski (połowa XIII w.), angielski (początek XIII w.), oraz skandynawska „Saga“ (początek XIV w.).

drugiej. W grupie *α* występują nazwy: *Felis* (imię hiszpańskiego króla, ojca Floire'a), *Gloris* (*Cloyris*, *Eloris*) (imię księżniczki niemieckiej, towarzyski niedoli Blancheflory w *tor as puceles* w Babilonji), oraz „nieszczęśny błąd“¹⁾, a mianowicie ojciec prowadzi Floire'a na grób Blancheflory, a na końcu sceny, gdy bohater chce się przebić nożem, pokazuje się, że matka jest tam obecną, a nie ojciec. W grupie *β* król hiszpański nazywa się *Fenix* (*Fenús*), towarzyska Blancheflory nazywa się *Clariss* (*Clarisse*), a osobą, która odprowadza Floire'a na grób kochanki, jest matka.

Pierwsze pytanie: do której grupy rękopisów należy nowoodkryty manuskrypt? Dwa pierwsze znamiona (*Felis* — *Fenis*, *Gloris* — *Clariss*) nie odnajdują się w nim, bo brakuje początkowych wierszy (w. 1—130), oraz drugiej połowy poematu (w. 1391 do końca), gdzie właśnie te imiona występują. Pozostaje jako jedyne kryterjum owa lekcja wiersza 703, który u Du Mérila brzmi: *Li rois a la tombe l'en maine*, a który ma w ręk. *B* warjant, pominięty milczeniem przez francuskiego wydawcę, a który brzmi przeciwnie: *La mere a sa tumbé le meine*.

Otóż nowy rękopis ma tę samą lekcję, co ręk. *A*, to jest: *Li reis a la tumbé le meine*. Tem samem jest stwierdzoną jego przynależność do grupy *α*. Nazwijmy go więc *A*¹. W ten sposób mielibyśmy grupę *α*, złożoną z trzech rękopisów *A*¹, *AC*, oraz grupę *β*, reprezentowaną dotychczas przez jedyny rękopis starofrancuski *B*. Tymczasem dalsze studjum ręk. *A*¹ prowadzi do zgoła niespodziewanego rezultatu. Rękopis ten (*A*¹) okazuje się zupełnie niezależnym od wszystkich dotychczasowych rękopisów starofrancuskich, względnie ich źródeł (wzorów, z których je przepisywano); natomiast oba dotychczas za niezależne uważane rękopisy *A* i *B*, reprezentujące dwie grupy *α* i *β*, mają szereg lekcji wspólnych którym przeciwstawiają się lekcje nowego ręk. *A*¹. Porównyując lekcje rękopisów *AB* z lekcjami nowego ręk. *A*¹, stwierdzamy, że prawie zawsze względy wewnętrzne (hermeneutyka tekstu, fonetyka, morfologia, metryka) i zewnętrzne (lekcje obcych przeróbek) przemawiają za pierwotnością lekcji, danych przez nowy rękopis, a przerobionych przez kopistów *AB*, względnie przez ich wspólne źródło *x*. A chodzi tutaj często nie o drobne warjanty lub lekcje jednowierszowe, lecz o całe epizody, z których jeden n. p. liczy około 140 wierszy.

Zacznijmy od tego właśnie epizodu, jako najobszerniejszego. W wydaniu Du Mérila znajdujemy w ustępie, obejmującym wiersze 517—662, następujące momenta akcji:

¹⁾ Tak nazywa go Ernst („der verhängnisvolle Fehler“, op. cit. p. 12), ale nowo odkryty rękopis pozwala stwierdzić, że to nie był błąd kopistów, lecz sprzeczność, którą popełnił pierwotny autor poematu, sprzeczność tego rodzaju, jakich tuzin badacze dzisiejsi odkrywają w utworach najbardziej artystycznych, n. p. w „Panu Tadeuszu“.

Królowa doradza królowi wybudowanie fikcyjnego grobu, by mieć dla Floire'a gotową odpowiedź na pytanie: „gdzie jest przyjaciółka?“ „Umarła, oto jej grobowiec“ (517–34). Król zgadza się na to, posyła po rzemieślników, złotników i każe im wystawić grób tak wspaniały, jakiego nie widział żaden śmiertelnik (535–40). Następuje opis tego grobowca, jego cudownych drzew i drogich kamieni, jego sztucznej maszyneryj, która pozwala złotym figurkom, podobnym jota w jota do Floire'a i Blancheflory, całować się i mówić do siebie o miłości itd. (541–662).

Otóż całego tego ustępu niema wcale w nowym ręk. A¹. Pytanie, czy należy on do pierwotnego utworu, wypuszczony jedynie przez ręk. A¹, czy też został on dodany (interpolowany) przez kopistów AB, pytanie to jest zasadniczej wagi. Jeżeliby się okazało, że zachodzi ta druga ewentualność, a mianowicie, że to jest wtręt późniejszy, to ten fakt rozstrzygnąłby sam jeden o wzajemnym stosunku wszystkich czterech rękopisów do siebie oraz do stosunku obcych przeróbek do obecnie dochowanych rękopisów francuskich „Floire et Bl.“. Wówczas bowiem stałby po jednej stronie ręk. A¹ jako mniej lub więcej wierny derywat pierwotnego poematu, niezależny i niezwiązany z żadnym innym rękopisem francuskim; do niego dołączyłyby się te z obcych przeróbek, któreby również nie miały tego epizodu, a po drugiej stronie znalazłyby się wszystkie pozostałe rękopisy francuskie, oraz inne przeróbki. Lekeja, przekazana jedynie przez A¹, miałaby wtedy tę samą wagę, co lekeja znajdująca się we wszystkich innych rękopisach francuskich, co dla ułożenia krytycznego tekstu miałoby niezmierną doniosłość, pozwalałoby bowiem usuwać z tekstu Du Mérila lekeje, przekazane przez wszystkie do niedawna znane rękopisy (ACB), a więc dotychczas nietykalne.

Otóż ta druga ewentualność istotnie zachodzi, co będziemy się starali poniżej uzasadnić zarówno z punktu widzenia wewnętrznego (*raisons internes*), jak i zewnętrznego (*raisons externes*).

W wymienionem już studjum nad rękopisami „Floire et Blanche-flor“ zwróciłem uwagę na to, że na 100 rymów w „Fl. et Bl.“, w których rymują ze sobą imperfecta czasowników, tylko 4 razy¹⁾ pomieszano imperfectum czasownika I konjugacji łacińskiej z imperfectum czasowników II lub III konjug. łacińskiej. Takie mieszania rzadko się zdarzają w utworach (anglo-) normandzkich. Były to rymy: w. 563/4 *sambloit*²⁾; *soit*, w. 581/2 *feroient: ventoient*²⁾, w. 595/6 *s'entresguardoient*²⁾ *rioient*, w. 649/50 *estoint: racontoient*²⁾. Zwróciłem atoli już wówczas

¹⁾ W wydaniu Du Mérila było jeszcze 10 przypadków takiego pomieszania imperfectów różnych konjugacji, ale wszystkie mogły być emendowane, gdy się zajrzało do ręk. B, którego warjanty francuski wydawca zapomniiał podać (zob. *op. cit.* p. 195 sq.).

²⁾ Właściwe formy normandzkie byłyby: *sambloit*, *ventoient*, *s'entresguardoient* *racontoient*.

uwagę na to, że wszystkie te nieregularne rymy znajdują się w obrębie niecałej setki wierszy, podczas gdy pozostałych 29 setek wierszy takiego pomieszania imperfectów nie wykazują. Otóż, jak łatwo się przekonać, wszystkie te 4 wypadki nie anglo-normandzkich rymów, znajdują się właśnie w tym epizodzie, którego niema w ręk. A¹. Wniosek stąd chyba słuszny, że oryginał starofrancuski, pisany w narzeczu anglo-normandzkim, również nie miał tego epizodu¹⁾. Do tych powodów czysto wewnętrznych dołączają się względy zewnętrzne, świadczące, że pierwotny utwór nie miał tego epizodu. Oto z obcych przeróbek dwa najwierniej tłumaczące poemat starofrancuski: „Saga“ i poemat angielski z początku XIII wieku, również nie znają tego epizodu. Nie wiedzą nie o tem, że królowa to doradziła królowi wybudowanie grobowca, ani nie opisują bliżej tego grobowca i jego cudów, chociaż w innych miejscach oba te utwory podają wiernie opisy, krótsze lub dłuższe, różnych przedmiotów, czy budowli: por. w ang. opis puharu i jego historji (w. 165–85), opis Babilonji (611–28), wieży, ogrodu, gry w szachy i t. d., oraz analogiczne ustępy w „Sadze“.

Z tego wynika więc także, że ten epizod jest późniejszą interpolacją. Na odwrót, „Saga“ i angielski poemat mają w miejscu tego długiego epizodu lekeję kilkowierszową, prawie identyczną, a która nie miała zgola swojego odpowiednika w rękopisach francuskich, dotychczas znanych. Lekeje te brzmiały:

<i>Saga</i>	<i>ang.</i>
<i>pá lét konnugr gera steinþró,</i> ok lét rita þetta á: Hér liggr undir en fagra Blankiflúr, sú er Elóres unni vel (ręk. N).	And hi lete at one chirche A swiþe feire birles wirche, And lete legge anovenon A new feire painted ston, Wiþ letters al abute write
Laetr pá konungrsteinnþrógera ríkuliga, ok grafa með gullstqfum par á: Hér hvilir líkamr ennar fogru ok ennar kurteisu Blankiflúr, er Flóres unni mest. (ręk. M.).	Wiþ ful muchel worþ shipe. Who so cup pe letters rede, þus hi spoken þand us hi sede „Here líþ swete Blancheflur, þat Floris loved par amur“.

Do lekeji „Sagi“ wydawca jej, prof. Kölbing, dodaje następujący komentarz: „Dass der könig selbst das grabdenkmal machen lässt, entspricht genau der darstellung in frz. v. 539 *Faire lor fait* (nicht mit

¹⁾ Odwrotna hipoteza, że anglo-normandzki kopista ręk. A¹ wypuścił ten epizod, ponieważ w nim znajdowały się rymy nie anglo-normandzkie, nie jest do pomyslenia, bo ręk. A¹ ma wiele jeszcze innych form, które również nie są anglo-normandzkie. Zresztą, gdyby te rymy go raziły, to mógł łatwo zastąpić czasowniki w tych rymach innymi, tak jak komponował całe ustępy; tak n. p. po w. 402 wtrąca scenę żalu i płaczu królowej, zawierający 36 wierszy.

Du Méril in font zu ändern!) *un tel tomblé*. Dass die Königin ihm diesen Rat gegeben hat (frz. v. 529 ff.), wird in der Saga einfach übersprungen (vgl. dag. Herzog a. a. o. s. 170 ff.). Danach ist wol *rikuliga* aus M einzusetzen; vgl. frz. v. 542: *La tombe fu moult bien ovrée*; ebenso nach *de med gullstofum*; vgl. frz. v. 649: *Les lettres de fin or estoient*¹⁾.

Otóż każda powyższa emendacja czy propozycja Kölbanga jest z gruntu fałszywa i zbyteczna. Ani autor Sagi nie przeskokczył rady królowej, ani słowa z norweskiego ręk. M, podkreślone rozstrzelonym drukiem przez niemieckiego wydawcę, nie mogą odpowiadać przytoczonym przez Kölbanga wierszom francuskim z tej prostej przyczyny, że autor Sagi nie miał, jak się wyżej rzekło, w swoim źródle francuskim całego tego epizodu¹⁾. Jego wzór (ręk. franc.) miał lekceją mniej więcej taką, jaką znajdujemy w nowoodkrytym ręk. francuskim, gdzie w miejscu tego długiego epizodu czytamy po w. 516:

et li reis fait aparailer
une tumbë [enz] al muster
et desus une pere mist
en qui un epitaiffe eserist
ci est la bele B[lanche] F[lur]
a qui floires ot grant amur.

Przechodzę do drugiego takiego epizodu. Wydanie Du Mérila podaje nam w wierszach 233—60 ustęp, zawierający dwa momenty: opis ogrodu, który ojciec Floire'a zasadził (w. 237—48), oraz życie, jakie prowadzą dzieci (Floire i Blanchefflor) w szkole (w. 251—60). W ogrodzie tym rośnie sławna *mandegloire* (mająca, jak wiadomo, własność budzenia miłości), kwitną cudowne drzewa i zioła, które zachwycają swojemi kolorami, fruwać ptaki, śpiewające o miłości itd. Tam Floire i Blanchefflor udają się każdego poranku, aby spożywać śniadanie, podczas którego ptaszki siadają im na ramionach, a oni przysłuchują się ich śpiewom. Po jedzeniu udają się do szkoły, gdzie na tabliczkach z kości słoniowej rysikami ze złota i srebra piszą listy i wiersze miłosne.

Otóż i z tego ustępu niema śladu ani w norweskim utworze, ani w angielskim poemacie. Nowoodkryty ręk. franc. A¹ i pod tym względem zachowuje pierwotny stan. Epizodu tego niema wcale i tutaj. Należy go tedy usunąć w przyszłym wydaniu „Floire et Bl.” z krytycznego tekstu, a umieścić w warjantach²⁾.

¹⁾ Jeżeli tedy Kölbangowi się zdawało, że lekceje norw. ręk. M okazują jakieś pokrewieństwo z lekcejami franc. ręk. AB, to była to autosugestia niemieckiego wydawcy Sagi. Kopista M, chcąc ozdobić cokolwiek suchy opis grobowca ręk. N, podał dwa najłatwiej się nasuwające przysłowki, czy przymiotniki: *rikuliga* (wspaniale, bogato) i *gullstofum* (złote litery). Zob. mój artykuł w Zeit. für rom. Philologie 1922, gdzie to bliżej uzasadniam.

²⁾ Przedtem tego nie wolno było czynić, bo ustęp znajdował się w obu ręk. franc.

Jedną z najważniejszych przyczyn, dlaczego tak mało mamy identycznych¹⁾ pod względem stylistycznym wierszy w trzech zasadniczych rękopisach „Fl. et Bl.”, jest stała tendencja późniejszych o wiele kopistów do usuwania obcych jeszcze lub już ich epoki i otoczeniu cech anglo-normandzkich pierwotnego poematu. Do cech pierwszego rodzaju należy wczesny zanik systemu deklinacyjnego o dwóch przypadkach i częste użycie formy *accusativ-u* (bez *s* fleksyjnego w sing. lub z *s* w plur.), zamiast formy *nominativ-u* dla potrzeb rymu lub miary wierszowej; do cech drugiego rodzaju należy liczenie końcowego *e* dwuzgłoskowego wyrazu za osobną zgłoskę, mimo że następujący wyraz zaczyna się od samogłoski, czyli mimo że to *e* znajduje się w rozdziewie (hiatusie), przy czem rozróżniamy dwa rodzaje rozdziewu:

a) końcowe *e*, pochodzące z łac. *a* po grupie spółgłoskowej (*almë* (< *anima*), *corpë* (< *culpa*) lub też z innej samogłoski, a służące jako t. zw. *e* „d'appui” (*maïstrë* (< *magister*), albo też całkiem zwyczajne *e*, poprzedzone innemi samogłoskami, n. p. *Troie*²⁾);

b) *e* końcowe, pochodzące z łacińskiej końcówki czasownikowej trzeciej osoby liczby pojedynczej-*at*. To końcowe *t* długo jeszcze działało i nie dopuszczało elizji³⁾.

Przypatrzmy się z wyżej wyluszczonego punktu widzenia „pracy” kopistów odnośnie do naszego poematu.

Wiersze 209—16 wydania Du Mérila brzmią w rękopisach AB:

A	B
Li rois respont: „Por vostre amor Feraï aprendre Blanchefflor“ Es les vos andeus a escole. 4. Cius fu moult lies de la parole.	Li rois respont: „Por vostre amor Commant aussi a Blanchefflor Que ele aut o toi a l'escole“. Cil fu moult liez de la parole.
Ensamble vont, ensamble viennent Et lor joie d'amor maintiennent Chascuns d'ans II tant aprenoit Que l'un por l'autre mix estoit.	Ensemble vont, ensemble vienent Et la joie d'amors maintiennent Chascuns d'els II tant aprenoit Pour l'autre que merveille estoit.

¹⁾ Prowizorycznie przeprowadzona statystyka wykazuje, że w „Fl. et Bl.” mamy we wszystkich trzech ręk. zaledwie 18% zupełnie identycznych wierszy.

²⁾ Wyraz *Troie* w rozdziewie mamy w *Enéas* (w. 180 *Troie en*) i we „Fl. et Bl.” w. 440, o czem niżej.

³⁾ W kwestji, czy poeci starofr., piszący w trzeciej ówerci XII w., dopuszczali *hiatus*, czy też bezwzględnie stosowali elizję, zdania uczonych i wydawców starofr. tekstów są podzielone (zob. pracę moją poprzednią, str. 203). Do bezwzględnych zwolenników zapatrywania, że poeci z tej epoki nie uwzględniają, chyba wyjątkowo, elizji i liczą takie *e* w rozdziewie za osobną zgłoskę, należał prof. Suchier z Halli (zob. jego uwagę do *Roman d'Eneas*, wyd. Salverdy de Grave). Do zwolenników należy także Warneke, wydawca utworów *Marie de France* — do przeciwników Constans, wydawca *Roman de Thèbes*, *Roman de Troie*; zob. wstępy do tych wydań.

W lekcji ręk. *A* wiersz czwarty nie ma sensu, bo w poprzedzającym wierszu jest już mowa o tem, że dzieci są w szkole, a ostatni wiersz nawiązuje do dwóch pierwszych: Floire cieszy się z pozwolenia, iż Blancheflor będzie chodziła z nim do szkoły. Lekcja ręk. *B* jest wprawdzie logiczniejsza — to też wydawca przyjął ją do tekstu, odrzucając lekcję *A* do przypisków —, ale i lekcja ta robi wrażenie przerebionej i dopasowanej, bo nie wiąże się z następującymi wierszami, z których znowu dwa najbliższe (w. 213/4), jak się okazuje, są późniejszym wtrętem.

Zajrzawszy do nowoodkrytego ręk. *A*¹, znajdujemy wyjaśnienie tych wszystkich niejasności i powikłań. Tam czytamy:

Li rei li dit: „Por vostre amur
Voill que aprengue Blancheflor“.
Es les [vus] amdous a l'ascole.
Mult delivrè ourent parole:
Chescun dous [II] tant aperneit
Por l'autre que merveille esteit.

Stwierdzamy przedewszystkiem, że banalnością swoją rażące wiersze 213/4 (razem idą, razem przychodzą i (swoją) radość miłości podtrzymują) nie odnajdują się w tym rękopisie i z lekkim sercem wyrzucamy je z tekstu. Wobec czego nawet w lekcji ręk. *B* niema powiązania między w. 212 a następnymi. Rozumiemy teraz, dlaczego te dwa wiersze zostały wprowadzone przez wspólne źródło *AB*, by właśnie powiązać wiersze 211/2 z w. 215/6. Przyczyną zaś wszystkich tych przeróbek był rozróżnienie w wyrazie *delivre* w wierszu 212. Wprowadziwszy lekcję ręk. *A*¹, mamy ślicznie powiazaną scenę: Król rzekł do niego: „Z miłości ku tobie chcę, aby uczyła się Blancheflor“. Oto obydwójce są w szkole. Łatwość mieli wielką słowa (bardzo gładko się wysławiali). Każde z nich tyle uczyło się dla drugiego (z miłości do drugiego), że to było podziwiania godnem (dosł.: że to cud był).

Wiersze 387—90 wydania Du Mérila brzmią w rękopisach:

<i>A</i>	<i>B</i>
A tant laist le mangier ester	Le mengier pert et le dormir.
Et tot le rire et le juer,	Sa tante crient, doie morir.
Le boire laist et le dormir.	Tout a leissié le boivre ester
Cil se criement de son morir ¹⁾ .	Tretout a tourné en plorer
	Et ris et geu en grant tristece
	En son cuer n'a point de leece ²⁾ .

¹⁾ Wówczas zostawia jedzenie
I cały śmiech i zabawę,
Picie zostawia i spanie;
Tamci lękają się, że umrze.

²⁾ Apetyt traci i sen,
Jego ciotka obawia się, że umrze.
Całkiem poniechał picia,
Wszystko zamienił w płacz;
Śmiech i grę [zamienił] w wielki smutek:
W jego sercu niema zgoła wesołości.

Wydawca zapomniał podać lekcję ręk. *B*, która, jak widzimy, ma 6 wierszy, zamiast 4 ręk. *A*. W treści nie podaje nic nowego, rozważnia tylko myśl, zawartą w lekcji *A*. Atoli i lekcja ręk. *A* nie zadawalnia nas. Wiersz 388 wisi w powietrzu, doczepiony mechanicznie do poprzedniego wiersza, a kopista zastąpił nim niewątpliwie jakiś zwrot, czy konstrukcję gramatyczną, nie odpowiadającą wymogom jego epoki. Tak myślałem w r. 1914, pisząc poprzednią pracę o rękopisach „Fl. et Bl.“ i przygotowując tekst krytyczny. Dziś można tę wątpliwość usunąć i jej słuszność stwierdzić. Oto czytamy w nowoodkrytym rękopisie *A*:

A tant lait lu manger ester,
Lu rire ad turné al plurer.
Le beivre lait et le dormir
Cil se crement mult del murir.

Lekcja ta daje ładną myśl i stylistycznie bardzo zgrabnie wyrażoną. Floire, przekonawszy się, że go oszukano i że Blancheflor nie przybywa, popada w rozpacz i

Wtedy zostawia [nietkniętą] jedzenie,
Uśmiech zamienia w płacz,
Zostawia picie i spanie;
Tamci lękają się bardzo, że umrze.

Cóż skłoniło kopistów te harmonijnie zbudowane wiersze w sposób barbarzyński zepsuć? Otóż tym psotnikiem był zapewne znów *hiatus*. W tłumaczeniu powyższem podałem wiersz drugi w czasie teraźniejszym, co harmonizuje z wierszem pierwszym i trzecim. Ręk. *A*¹ ma czas przeszły *ad turné*, ale niewątpliwie oryginał miał *turne*, przyczem *e* końcowe znajdowało się w rozróżnieniu. Kopista *A*¹, jako bardzo konserwatywny, zadowolnił się przemianą *turne* w *ad turné*, inni przerobili cały czterowiersz (*A*), inni rozwodnili go i stworzyli z 4 wierszy 6 wierszy (ręk. *B*)

Zaraz następne wiersze 391—4 dają znów przykład starań kopistów, by usunąć rozróżnienie.

<i>A</i>	<i>B</i>
Li senescaus au eroi le mande,	Li chamberlains au roy demande,
Il en ot doel et ire grande.	Li rois ot duel et ire grande.
Del venir li done congiés	Du venir li donne congié
La roïne apela iriés.	La royne rapele irié.

Du Méril przyjął do tekstu lekcję ręk. *A*. W ostatnim wierszu razi czas przeszły *apela*, nie stosujący się do czasu teraźniejszego *done c*, poprzedzającego go wiersza. W lekcji ręk. *B* odnajdujemy rzeczywiście czas teraźniejszy *rapele*, ale czasownik *apele* zamienił się na *rapele*, co nie ma sensu, bo król nie przywołuje wcale z powrotem królowej, gdyż jej jeszcze nie było. Lekcja nowog ręk. *A*¹ brzmi:

La reine apele tut irié.

Widzimy tedy, że pierwotna lekcja miała *apele*, i to w czasie terażniejszym, przyczem jednak stwierdzić musimy, że i ta nowa lekcja jest błędna, bo wiersz liczy 9 zgłosek. Pierwotnie tedy ten wiersz musiał brzmieć: *La reïne apelë irié*. Kopiści, jak widzimy, starali się w różny (ale niejednakowy) sposób rozziew ten usunąć, co potwierdza nasze przypuszczenie raz jeszcze, że pierwotny autor poematu dopuszczał rozziew w swej wersyfikacji.

W tym samym stopniu ulegają wiersze naszego poematu zupełnej deformacji, gdy znajdowała się w nich forma biernika (bez *s*) zamiast formy podmiotu. Wiersze 663—4 brzmią u Du Mérila:

Mais il est moult tost reparié
Quant de son maistre ot le congié.

Powyższy dwuwiersz jest dowolną kombinacją wydawcy, który pisze w uwadze: „*atant est Flore* dans *A*, *A tant et Flores* par système dans *M. Bekker*“. Tymczasem w rękopisach lekcja ta przedstawia się w sposób następujący:

<i>A</i>	<i>B</i>
a tant es Flore reparié quant de son maistre ot le congié.	mes il est moult tost repariez puis que du roi ot les congiez.

Mamy tutaj do czynienia z usiłowaniami kopistów, by usunąć formę accusativ-u, użytą jako nominativus (*reparié*) przez poetę anglo-normandzkiego. Ręk. *A* zamienia całe zdanie na konstrukcję biernikową *es = es vos*, czego Du Méril nie zauważył lub nie rozumiał i błędnie wydrukował *est*, tego bowiem niema w ręk. *A*, natomiast kopista *B*, używszy formy nominativ-u *reparier*, przerobił acc. sing. *congié* na acc. plur. *congiez*, co nie ma sensu. Oprócz tego razi w lekcjach obu rękopisów użycie rodzajnika określonego *le, les* przy abstrakcyjnym rzeczowniku *congé* (urlop, pozwolenie). Nowy ręk. *A*¹ ma właściwą lekcję, która brzmi:

a tant est Floires repeiré
quant de sun pere en ot congé.

Przemianę *congié* na plur. *congiés*, aby dopasować je do potrzebnej formy w nom. *iriés*, wprowadzonej znów przez kopistę zamiast użytej przez poetę formy accus. *irié*, widzieliśmy w poprzednio omówionych wierszach 391—4 z okazji znajdującego się w nich rozziewu, który spowodował dalsze jeszcze zniekształcenie pierwotnej lekcji.

W. 677—8:

„Celez la vos?“ „Sire, nonal“.
„Par Diu“, fait-il, „cou est gieu mal“.

Ręk. *B* ma warjant: *ci a gieu mal*, pierwotna jednak lekcja dochowała się w nowym rękopisie *A*¹, gdzie czytamy:

cest gas est mal.

Kopistów raziła forma *mal*, użyta w nominat. bez fleksyjnego *s*; jeden przemienił to na konstrukcję biernikową: *ci a gieu mal*, drugi zadowolił się zamianą *cest gas est mal* (ten żart jest okrutny) na *gieu mal* (zła gra, zabawa).

Po w. 1004 znajduje się w ręk. *B* następujący ustęp:

fers ne te porra entamer
ne feu ardoir ne encombrer
fiuz, cest anel a tel poissance
que bien i doit avoir fiance
Saches que tant com tu l'auras
a rien que quieres ne faudras.

Ustęp ten odrzucił wydawca francuski Du Méril, nie umieściwszy go w tekście, lecz w warjantach. Wskazałem gdzieindziej¹⁾, że ustęp ten należy do krytycznego tekstu, a to na podstawie analogicznych ustępów w islandzkiej „Sadze“ i w poemacie angielskim. Otóż ustęp ten odnajduje się w nowo odkrytym rękopisie. Równocześnie emendowałem tamże wiersz drugi:

ne feu ardoir ne encombrer

na:

ne feu ardoir n'ere encombrer

na podstawie analogicznego wiersza w *Roman de Troie* (I. p. 85), gdzie Medea wręcza podobnie czarodziejski pierścień, o którym mówi:

ne li puent faire encombrer
ne en eve ne puet neier.

I ta emendacja odnajduje się w nowym rękopisie, gdzie ustęp ten brzmi:

fer ne uis pot entamer
ne feu ardeir ne ewe naer
filz cest anel ad grant puissance
si en poez auoir fiance
que uis la rien que querriez
que tost u tart tut ne l'aiez.

W tej lekcji widzimy, co przedewszystkiem mogło razić kopistów nie anglo-normandzkich. Przedewszystkiem rym *entamer: neier (naer)*, to jest rym na *-er: -ier*. W anglo-normandzkim jest to naturalne, bo *-ier* ściąga się tam w *-er*. Jeden z kopistów zamienił wyraz *neir* na *emcombrer*, drugi wyrzucił cały ten ustęp sześciowierszowy, gdzie raził go także rym *querriez: aiez*, gdyż w wyrazie *querriez* i osobno się czyta i liczy

¹⁾ Rozpr. Wydz. Filol. Ak. Um., t. 54, p. 211 sq.

za osobną zgłoskę, a więc wyraz kończy się na *-ez*, a w wyrazie *aiez* mamy końcówkę *iez*, tu też kopista *B* i ten rym zmienił zupełnie na *auras*: *faudras*.

W. 1013—18:

La les véissiez moult plorer
Lor puins batre, lor crins tirer,
Et tel doel faire au departir
Com s'il le veïssent morir.
Atant s'en est Floires alés;
De tous fu a Diu commandés.

Jeżeli porównamy powyższy ustęp z ich odpowiednikami w obcych przeróbkach, to zauważymy, że zarówno „Saga“ (grupa α), jak *Dideric* i *ang.* (grupa β) mają w tem miejscu ustęp ten bardziej rozwinięty. Rodziców Floire'a ogarnia rozpacz, jakby go już nie mieli nigdy zobaczyć. („Saga“ X. 15). *D* (w. 1591—6), *ang.* (w. 405—6).

Ręk. *B*, jak wiadomo¹⁾, ma tutaj czterowiersz, pominięty milczeniem przez Du Mérila, a który brzmi:

car mes nu euidoient veoir
non firent il tretout por voir
a tant lor a dit en plorant
comme cil qui pitié ot grant
li damoisians Floires valé
et il l'ont a dieu commandé.

Ostatnie dwa wiersze odpowiadają wierszom 1017—18 ręk. *A*. W tym ustępie niejasnym jest wiersz drugi: *non firent il tretout por veoir*, oraz wiersz szósty. W każdym razie ustęp ten należy do krytycznego tekstu na podstawie obcych przeróbek. Otóż powyższą hipotezę zamienia w pewność nowy rękopis, gdzie czytamy:

char il dutoent eo quil en uirent
mais ne uerrunt ne il nel firent
a tant lur ad dit en plorant
si eume cil qui pité rad grant
li damoiseus lur dit vale
et il l'unt a deu cumandé.

Widzimy z tej lekcji, że 2 ostatnie wiersze, przyjęte z ręk. *A* przez Du Mérila do krytycznego tekstu, należy zastąpić lekcją ręk. *B*, zupełnie niewspomnianą przez francuskiego wydawcę, gdyż potwierdza ją ręk. palat. 1971. Przyczyną zaś przeróbek była chęć kopistów, by usunąć z rymu formę *accusativ-u*, użytą zamiast *nominativ-u vale*, rymując z *comandé* (zamiast *cumandez*).

¹⁾ Zob. Rozpr. Wydz. Filol., t. 54, str. 84 i n.

P. w. 1142 czytamy w ręk. *B* następujące wiersze:

et quant li venez fu trespassez
et rapesiez fo li orez
dont font crier li notonier
par la vile qu'aillent chargier
cil qui en babiloine iront
et es terres qui de la sont.

Du Méril niesłusznie odrzucił cały ten ustęp do warjantów. Odnajdujemy go w nowym rękopisie, z wyjątkiem dwóch pierwszych wierszy (zob. Apendyks). Do krytycznego tekstu należą w każdym razie cztery ostatnie wiersze. Natomiast dwa pierwsze, znajdujące się tylko w ręk. *B*, należy odrzucić, jako sprzeczne z wierszami 1137/8 gdzie jest mowa o tem, że powietrze jest spokojne, a niebo pogodne. Trzeba zauważyć, że ręk. *A* nie posiada tych wierszy, a więc u niego niema tej sprzeczności.

Po w. 1146 znajdujemy w ręk. *B* dwuwiersz:

puis prent a son hoate congíe
a la nef vient si a chargíe.

Powyższy dwuwiersz został pominięty milczeniem przez francuskiego wydawcę. Nie zamieścił go nawet w warjantach. Dwuwiersz ten należy włączyć do krytycznego tekstu. Odnajdujemy go w lekko zmienionej postaci w nowym rękopisie, gdzie czytamy:

puis prent par bon amur congé
as nes uenent si sont chargé.

Zamiast w. 1033—4, które znajdują się w ręk. *B*, a przez Du Mérila wprowadzone zostały do tekstu, czytamy w ręk. *A* następujący czterowiersz:

chars i achatent des plus cieres
qu'il ont trovees de manieres
car li sire a bien commandé
qu'il en aient a grant plenté.

Lekcję tą, odrzuconą przez francuskiego wydawcę do warjantów, należy wprowadzić do krytycznego tekstu, gdyż odnajduje się w nowo-odkrytym rękopisie w formie mało różnej od powyższej:

chars achatent des plus cheres (7)
char il en trouent de maneres
et li sires l'ad ben cumandé
que il en aient a plenté (7)
W. 1149—52 Que a cel port l'arrivera
Se Diu plaist, eum plus tost porra,
Dont il li avoit devisé
Vers Babiloine la cité.

Powyższa lekcja, czytana w wydaniu Du Mérila bez podania żadnych warjantów, jest jednym z dowodów, jak mało ufać należy wydaniu z r. 1856.

Czytamy bowiem w rękopisie *B.* zamiast 4 wierszy 6 wierszy:

qu'a ice port l'arrivera
ou il plus tost venir porra
et il respont au notonnier
ie neill aler pour gaagner
en babilone la cite
piec' a c'om m'a dil et conté

W. 785/6, które u *Du Mérila* brzmią:

A tant s'est dreciez en estant
Com cil qui (l. que) s'amor va hastant

zaczepnięte z ręk. *B* (w *A* brakują), a którego emendacja *qui na que* świadczy, że wydania tych wierszy nie rozumie, powinno być zastąpione lekcją nowoodkrytego rękopisu:

a tant s'est drecé en estant
deuant le pere li enfant.

Forma *accusativ-u enfant* zamiast *nominativ-u enfes* razila kopistów, to też jedni przerobili ten wiersz, drudzy wypuścili cały dwuwiersz.

Po w. 798 czytamy w ręk. *B* następujący dwuwiersz:

moult me doit hair blancheflor
quant en ma vie tant demor.

Du Méril nie umieścił tych wierszy w swym tekście, co więcej zapomniał je podać w warjantach, Należy je wprowadzić do krytycznego tekstu, bo odnajdują się w ręk. *A*¹ w zmienionej cokolwiek formie:

moult me chalange b. fl.
en ma nie trop i demur

W. 805—6 brzmią w rękopisach:

A

fiu, fau ele, moult es enfans
quant de ta mort es porquerans

B

fiaz, fet ele, te voi enfant
quant ta mort vas si desirant.

Lekcję ręk. *B* *Du Méril*, jak zwykle, zapomniał podać w warjantach. Jest rzeczą jasną, że lekcja ręk. *B* nie jest oryginalną, lecz przerobioną, ale zarazem daje ona cenną wskazówkę, że w pierwotnym tekście rym brzmiał *enfant: desirant*, a nie *enfans* z ręk. *A*, które jest gramatycznie błędne, bo *nominativus* brzmi *enfes*. Otóż przyczyną przeróbki było użycie formy *accus. enfant* zamiast *enfes* w *nominat.*

Nowo odkryty rękopis ma pierwotną lekcję, chociaż cokolwiek zepsutą z tego samego powodu:

beau filz, fait ele, mult es enfanz
quant ta mort es desiranz.

Jako trzeci epizod, wtrącony później, należy uważać wiersze 9—32, zawierające dwa momenta: że córka *Blancheflory* jest „*Berte aus grans pies*“, matka *Karola Wielkiego* (w 9—12), oraz że z powodu chrztu

spadły na *Floira'a* wielki zaszczyt i dobro, został bowiem królem Węgier i Bułgarii, gdyż umarł jego wuj bezdzietny, król Węgier. *Floire* był synem jego siostry.

Otóż epizod ten zawdzięcza swoje powstanie przypadkowemu podobieństwu imienia bohaterki (*Blancheflory*) z imieniem królowej węgierskiej *Blancheflory*, której córkę *Bertę*, jak wiadomo, poślubił *Pepin*, król *Francji*¹⁾. Wtrącony został dopiero wtedy, gdy tamto podanie (*Berte as grans pies*) już się rozpowszechniło. A to stać się mogło dopiero pod koniec XII wieku²⁾, a nasz poemat powstał około 1160, a więc blisko pół wieku wcześniej. To też niema tej genealogji ani w utworze angielskim, ani w wersji skandynawskiej.

Jako czwarty wtręt należy uważać następujący epizod dwudziestodwuwerszowy (w. 33—54), w których poeta powiada, że wszedł pewnego piątku do pokoju, gdzie zabawiały się ładne panny, i tam usiadłszy na łóżku, przysłuchiwał się dwom siostron, z których starsza opowiadała młodziej historję z przed lat dwustu, a opowiadał jej to pewien kleryk, który tę historję wyczytał w książce³⁾.

W żadnej z zagranicznych przeróbek niema tego epizodu, który dziwnie przypomina wstęp do *Yvain*. Prawdopodobnie początek (zaginiony) ręk. *A* również nie zawierał tego momentu akeji. Brakująca stronica mogła bowiem zawierać tylko około 80 wierszy.

Apendyks ⁴⁾.

131 p. la p. l. r.
132 de reguart dune
133 mult s. f. l.
134 e. ses chambres
135 = B
136—8 = A
141 forment s.
142 ki os asteit
143 l. chrestiene
144 uerot as cambres
145 a os l. r.
146 u ele peinat
147 vit suvent p. (10)⁵⁾
149 sa main geter

150 s. frunchir et suspirer
151 qu'ele aveit (6)
152 que grosse asteit
153 • li d. c. il l'ad (9)
154 q. receipt
155 = B
156 et l. r. li respondit (9)
157 que de cel fine rert preinz (7)
158 = A
159 i 160 są po w. 162
159 s. deuiner
160 = B
162 come nus conte de l. v.
163 = A

¹⁾ Cyfra w nawiasie oznacza, że wiersz ten ma za mało (6, 7) lub za dużo (9, 10) zgłosek. Normalnie ma mieć 8 zgłosek.

²⁾ Zob. studjum „*Berte aus grans pies*“ w *Rozpr. Akad. Um.* t. 46.

³⁾ Zob. studjum „*Karlete*“ w *Zeit. f. rom. Phil.* 1913, t. 37.

⁴⁾ Apendyks zawiera wszystkie warjanty nowo odkrytego rękopisu *A*¹, przyczem w razie różności lekyj dawnych rękopisów (*A B*) podaje, z którym się zgadza, zob. np. wiersze 135 i 136—8.

⁵⁾ Ręk. *B.* W ręk. *A* czytamy, że historja odbyła się temu lat 7, a opowiedział ją kleryk, który tę historję opisał. *Du Méril*, jak zwykle, niedbale zaznaczył warjant ręk. *A*, opuściwszy wiersz 50.

8247p

- 164 e. c. dunt grosses esteient (9)
 165 travaux o. e. d'olur granz
 166 tant q. f. nez li enfanz
 170 apelé
 171 = A
 172 mist bl.
 173 nom a sa fille et li reis floire
 174 a sun filz quant sot l'astoire (7)
 175 li reis a
 177 cumandé li ent a la ravie
 178 por co qu'el ert de suen guarnie
 180 del tut fors del aleter (7)
 182 char lur lei de autre ne cunsenteit (10)
 183 ele le n. d.
 184 et garde e.
 185 ele n. s. (9)
 p. 186 są dwa wiersze wtrącone, dwa ostatnie z 4 wierszy, umieszczonych przez Du Mérila w przypisku 4 na str. 9 e nurri l. e./t. q. chescun o (to III) a.
 187 = A
 188 fors solement li leiter (7)
 189 la nuit ensemble les cuchot
 190 embevrot
 192 bien f. nurri et bien grant
 194 n'estuvereit q. (9)
 196 lu d. (9)
 197 et s'aperceit qu'il p. e.
 198 a letres
 199 gaisdun l. cumande. I. m.
 200 n. poet nul e.
 202 gandes out n.
 203 donc a l'anfant
 204 et il
 206 et dun
 207 ne sai
 208 a r. (9)
 209 r. li dit
 210 voill que aprengé bl.
 211 es les andous a l'ascole (7)
 212 m. delivre orent parole
 213-214 vacant
 215 chi dous./aperneit (7)
 219 nul dous conseil ne s.
 220 de sai quant l'autre n'aveit (7)
 221 = A
 222 en eus amer mistrent grant c.
 223 e. a. ourent bons
 224 en r.
 225 l. sauent paenors (7)
 226 u aperneit p. d'a.
 227 en co grantment
 228 en cel liure ki il apernouunt
 229 cel liure l. f.
 230 en autre sens d(e) eus
 231 char d'amor de n. (7)
 232 mult lur auait aste a. c.
 233-260 vacant dett. in *Saga et ang.*
 261 = B, 266 = A, 268 = A
 269 = grantment orent
 270 que q. s. f. e. del aage
 271 que f. deine e.
 272 que de li nel pouse torner
 273 as ch.
 275 si ele ne li d.
 279 neit bien sun s. (9)
 280 en sa culur
 281 car d. s. ot le front v.
 282 = A
 284 de nostre f. i a
 285 saches que astrus le perdu
 286 si h. e. ne prenun
 287 cle d. (9)
 288 a nostre a bl.
 289 nostre caitiue
 290 co dient tant tut com ele ert u.
 292 n'esposera
 293 a tant meut ert a.
 294 pur li tut. n. parenté
 295 = B
 300 ad p. cum s. (9)
 301 a la puleele volit si aidier (9)
 303 que sun seignor p. p.
 306 que nostre f. remaigne en t.
 307 et que il ne perde p. s'o. (= B)
 308 pur l'amur de b. (7)
 309 mes ki si li purreit tolr
 310 que ne li n'estust pas murir
 312 li reis respunt la dame ad dreit
 313 dame f. il et iol te etrei
 314 c. et uus et mei (7)
 315 florie 316 muntorie
 317 l. en ert mult d. s.
 318 m. seur (9)
 319 = A
 320 par li si ele pont publiat
 322 se purchat acun a. a.
 323 malades feindrat gaidun
 324 ne li purrat liurer lecon
 325 facun b. e.
 326 que d'e pur a (7)
 327-28 vacant (egal. B)
 329 seinz remaint (7)
 330 f. bien t. le sauerait (7)
 331 char mult s. ueir d'amur
 332 ki se crement d'amur
 334 s'en nudrat m.
 336 et ele
 337 et uus b. l'enferez
 338 quince dis la t. (9)
 340 = A
 341 m. prumes ot a.
 342 = A
 343 et pus li cummande et ad dis
 344 floires lu rei respundit (7)
 346 = A
 347 qu'ele aud od sei (9)
 348 dunc ben aseuré le
 349 que u ele murge u ele uiue
 350 al termz l'aurat senz eschieue
 351 il lur otrei a quelque p.
 352 = A
 353 li ad chargé et g. c.
 354 tel cum astut a. f.
 355 est le uus uenuz ac ch,

- 356 de m. ki mult est bel
 357 goras
 358 c'a g. ioie l'ad r.
 359 et s'a si refait g. i.
 360 = B
 362 en tristor a torné s. u.
 363 a. l'ad mené dame Sibile (10)
 364 od li p. de la u.
 365 s. se il ublireit (7)
 366 ne en l'ascole a. a.
 367 = A, 368 = A
 369 il oit a. m. r. ne prent
 370 char g. dol a li s'e. (7)
 374 = B (li uleit)
 p. 374 + 3 v. (= A)
 que ne encenz ne zodoal ne girofre ne galengal icel odor rien ne prisout
 375 tut autre ioie ubliout
 p. 375 + 1 = A de cel e. en.
 376 m. l. t. mult lung asteit
 377 = A (ert)
 378 = B (uertrat)
 380 dunc cuildrat (B)
 382 = B (quintaine)
 383 mais que il v. qu'ele uent (7)
 384 = A
 385 el si redute f. e. c. (9)
 387 a tant l. lu m. e.
 388 lu rire ad turné al plurer
 389 (A) le beure lait et le dormir
 390 cil se crement mult del murir
 391 li chambrelans al rei l. m.
 392 cil en ad delt et i g.
 393 de uenir l. d. eungie
 394 l. r. apele tut irie
 395 c. f. il eo est nuuele
 396 m. acuintai la d.
 397 = B, 398 = A
 401 mort la saurat (7)
 p. 402 + 38 v. 1)
 403-4 vacant
 405 a cel
 406 = A (bien m. B trop m.
 407 la la faites m. et v.
 408 g. a. en porra l'am p.
 409 c. len menerent e. n. e. b. (9)
 410 ia n'orrent de li mais n.
 411 issi en serun ofen delivres
 412 si ne serum pas homecides
 p. 412 a cest conseil so tent li reis si l'ad livré a un borgeis
 413 pur quant en uiz le otraie (7)
 414 par un borgeis la enueie (7)
 415 al port ki de marche fud sage
 416 = A
 417 ne la fait pas p. c.
 419 meusz a. sa mor[t] aveiz (7)
 420 q. cent mars d'or pur li auair
 421 mais les peches erent pur ce lo
 422 li marchant. (7)
 423 au ceus uent la p. (6)
 424 ki l'achatant (z) l. c. m. est 6
 425-6 vacant (B, vacant)
 427 de argent (9)
 429 et dis mantauls ueirs osterins
 430 et dis blians inde purprins
 431 et une chere cure de fin or (10)
 432 emble del tresor (7)
 434 unc de plus chere ne b. h.
 436 et m. subtillement p.
 437 par m. neilure (7)
 438 Wican la fist si mist grant c.
 439 el h. peinst tut en.
 440 troie et le reial dunjun
 442 et cumme sl m. pichent et m.
 p. 442 et cum cil dedenz bon se d. (9)
 cailluns et peuz aguz l. r. (ef. A)
 443 en lur le apres f. peinte heloine (9)
 444 et cum paris li dux la meine
 445 d'une b. esmal out fait la magie (10)
 446 plus fut chere que tete kartagine (10)
 447 = A
 448 d'ire farsiz
 449 et l'ost des grius come najot
 450 et a ki amenot (9)
 451 e tal cuv. de d.
 452 la ert depeint c. v.
 455 de p. char estrif e (7)
 456 ele la p. qu'eles ourent (7)
 457 = A
 458 q la b.
 459 vacant
 460 et puis sur fei lui ruuent
 461 que a la. (9)
 462 et cele qu'il m. p. (7)
 464 = A
 465 = A
 466 p. prucee et s. (7)
 467 et v. lui promet la f.
 468 est g. (= A)
 470 mult l'asta
 472 q. grant proesce ne saueir
 473 et tres b. mustrot l. p.
 474 et sa gr. e.
 475 et cum s. n. a.
 476 = A
 477 li pomeaus ert riche et vaitlant
 478 de une scarbuncle rulucaut (9)
 479 = B
 480 se lui auait le but.
 481 = A
 482 cunustre uin et fort berbé (ef B)
 483 de or... (q) ef B
 484 triforie chi mult par ert bel (9)
 485 en ses piez teneit une g.
 486 plus bele ne v. filz. d. f.
 487 co ert v. chi l'agardout (7)
 488 q. u. esteit si noletout
 490 de toie q...
 492 lauine q... (7)

¹⁾ Epizod ten jest późniejszym wtrętem.

- 493 li ancheisur
 494 q. furent de rome s.
 495 des que c.
 496 li leres q. la portat (7)
 497 v. l. marchant
 498 = B
 499 co li d. p. p. marcher
 500 et si s'en f. i. et lez
 501 char ad. quident guainner
 502 si s'en p. ben r.
 503 = B
 504 e. l. p. s'en suint alé
 505-6 vacant
 507 = A
 508 a fin or dis feiz p. (7)
 509 el at g. c.
 510 b. pert qu'ele est de grant p.
 511 p. s. beautez mult l'amat (7)
 513 li marchant en sunt tut lie (7)
 514 char asez i unt guainné
 515 (= A)... est reuenu
 p. 516 el li reis fait apareiller
 une tombe al muster (6)
 et deus une pere mist
 en qui un epitaffe escrist
 ci est la bele b[lanche] [fluz]
 a qui floires ot grant amur.
 517-662 vacant
 663 a tant est floires repeiré (ef A)
 664 q. d. s. pore en ot congé
 667 lu roi
 669 cil se targent
 670 il ua auant as chambres c.
 671 la m. a la pulcele trone
 673 a! dame... f. il, v. e. madrue (9)
 674 qui tant ai amé en tute ma vie (10)
 678 p. d. fit il cist gas est mal
 679 q. ele mais nel auet celer
 680 de grand pité l'estuet plurer
 p. 680 detort ses puinz plure guaimente
 et en plurant mult se demente
 laisse, fait ele, triste e pensive
 a bon dreit me l'aime l'un chaitiue
 ou mult mal ure fu io nee
 et mult oi dure destinee
 mult ai plus mal que io ne di
 dame, fait il, pur deu, merci
 pur quei est co que uos plurez
 sire fait ele uos le saurez
 ia ui ad nient de nostre drue
 et v. est dunc ia est perdu
 pur deu cheles coment (6)
 est ele emblé neuil nent
 681 e. p. dit lui m. est (7)
 682 que dites uos, sire issi est
 p. 682 v. est li cors u (?) al muster
 et quand fut morte VIII iurz ot er
 683 = A
 684 sire veire pur nostre amur
 685 ele lui ment tut a scient
 686 char al t. ont .ait s.
 687 qui est m.
 688 eissi f. s. d.
 690 tut gasmé chet a p.
 692 de pour g. u. c. (7)
 693 = A
 694 = A
 695 et la mere i uint ansement
 696 gd. un(!) fait de lur e.
 698 t. f. q. reuent mult demure
 699 la m. f. il a ques demure
 700 q. ele m' at m. m'a.
 701 cheles f. il (= A)
 702 = A
 703 li reis a l. t. le moine
 704 ..a quelque p.
 705 il uit l'e. co est b.
 706 = B
 707 dunc le restut tres feiz p.
 708 ainz qu'il sul m. pout parler (7)
 709 apre aset li iueneel
 710 sur la pere del tumbel (7)
 711 = B 712 = B
 713 hoi bele b. f. (7)
 714 ia f. nez en u. iur (7)
 715 et en un nuit e. (7)
 716 si eume (9)
 719 en u. iur (7)
 722 de quelque fussiez nus p. (B)
 723 unches dame de nul a,
 724 ne plus fud b. ne plus a.
 725 mort est... (A)
 726 = A
 727 (= B) b. n. ne purrat aseriure
 729 char la m. tele asteit
 730 que nus a chef ne la t. (= C)
 731 sun chef, sun crin, sun u. (7)
 732 kil deseruereit trop serat s. (9)
 734 = A
 735 lu pris porrez estre de beauté (9)
 736 e. l'enseigne de casté (7) [= B]
 738 et a busiuing (?) succurable (7)
 740 = A
 741 = B (entre amium (9))
 742 = A
 744 e. l. nuls nentendeit (7)
 745 hoi morte eniuse (5)
 746... cuntrerieuse
 747 ne uendras (= B)
 748 = A cne amaras (9)
 749 ces ki plus te heent
 750 cuntre lur uoill les emenes (7)
 p. 750 (2v = B) ne se pot defendre saueir
 de tei pruez ne sauez (7)
 751 q. b. plus uaut et meuz deit uire
 752 = A
 753 = B 754 = B soudainement (9)
 755 m. q. uos (?) a. m.
 756 = A (tremblant)
 757 et il t'a. p. grant tristeco (9)
 758 ne vous oir s. g. neillece
 759-62 vacant
 763 = A (me tolis)
 764 tori me fesis (9)
 765 = B
 766 = B (et io t'a. ne u. u.)

- 768 tu repuns io t. q. (7)
 769 a fai qui de quos u. m.
 770 n. l. p. guaires guandir (7)
 771 q. a. dolurs t'a. (7)
 772 dunc turnez b. t. r. (7)
 p. 772 t. nouz nuefr regrez et proiez (9)
 idunt te cheent ben tes de (7)
 774 vespre io murrai
 775 char de sur main chaste uie (7)
 776 q. perdu as ma cumpaignie
 777 m'alme la su alme siurat
 779 u. ele cuntre ciult flurs (7)
 780 s'afie
 781 senz demurer io la s.
 782 et co ert cum einz purrai (7)
 783 en cui me uerrat cert. (9)
 784 e. ch. f. u. ele m'e[n]ent (9)
 p. 784 (= B) a tant s'est drecé en estantd
 deuant le pere li eufant
 787 = A treist
 788 d'a. ki molt aueit cher (7)
 790 derainement quant od lui parlat (9)
 791 q. il alat a m. (7)
 792 (= A) dunc ad parle al gref f.
 793 gref f. il a ce f. fet
 794 g. f. meisses a cent peit
 795 = A (mei te dunad p. r.)
 796 = A de sei a sun ous g.
 797 blancheflur mes ore fei q. d. (9)
 798 mai li en ueie co est dreiz (0)
 p. 798 mult me chalange B[lanche]fl[ur]
 (cf. B) en ma uie trop i demur
 800 q. s. m. le aperceueit (9)
 801 sur lui curt le gref. p. (6)
 802 chastia dulcement
 803 mere fait, ia pur murir
 804 ne purrai meis cest dol souffrir
 805 beau filz, fait ele mult es enfanz (9)
 806 q. ta mort es desiranz (7)
 807 n. a s. e. si hom a morir
 808 de l. m. poust resortir (7)
 809 q. m. ne uosist e. mesanz
 810 et od lazeres u. en bordanz (9)
 811 char trespasser de mort le pas
 812 f. de mort s. n'est m. g. (9)
 813 et si uos uos occiez (7)
 814 pas ne uendrez
 815 n. n. uerrez blt(7)
 816 cel ch. n. recei p.
 817 c. senz ch. i. m.
 818 la en i. b. f. t. d. (9)
 819 minos, thoas, adamantus
 821 = B (les iug.)
 822 en turmenz.
 825 pur amor en cunfern dol fesanz
 826 et lur druz en dulur queranz (7)
 827 mes il les q.
 828 t. i. ef ia nes tr.
 829 meis ch. f. or.
 830 ainz l'a u. q. m. (7)
 831 io qui troner tai m.
 833 ele est uenue plurante a. r. (9)
 836 = B
 837 ia se f. occis q. le parchui (9)
 838 oel u. g. mais tant pres fui
 839 que auz qu'il fust guarni (6)
 840 = A
 841 encore s. (9)
 843 a fai, f. e. uaire p. m. (10)
 844 = A (cos.)
 845 de toz e. mais nul n'auun
 846 et cestui de gre occium
 847 que dirrat l'um p. le p.
 848 q. n. l'aurum de gre o.
 849 = B... qu en uolez uos
 850 dirum l. d. beau sire e nus
 p. 850 = A char u en. l. auerez (9)
 u. a. p. l'un p.
 851-2 vacant
 855 f. ceste t. ici (7)
 856 ele n'i e. p. (9)
 857 uuliuu
 858 = B (et de t. p. e.)
 859 = B femme fille de alcun rai
 861 = A ne uuliums q. bl.
 862 en anant enst t'a. (7)
 865 marchant liunt achatee
 866 et l'autre l'en unt menee
 867 bean f. dit ele p. d. m. (9)
 868 clar tut est neirs si c. io d.
 869 que tu cest del ne mener mais
 870 (remeing)
 871 - 4 vacant
 876 beans, f. e. tul poz. ueir (7)
 877 a t. l. p. unt (B a) remue
 878 q. il desuz nent n'ae t.
 879 d. r. g. si l'en m.
 880 d. sot q. u. ert s'a. (7)
 881 q. co ueit dit qu'il la querra
 882 e. si d. pleist enchore l'a. (9)
 883 de co se v.
 884 = B (estrage t.)
 885 quant l'aura trupe p. r. (9)
 886 = A (la remmera)
 887 = B (la ioie.)
 888 de li (B de lui)
 890 char si d'a.
 891 = A (co quide)
 892 = B (tute g.)
 893 co dist caldes et platun (7)
 894 que pas ne cuiderent n. h. (A)
 895 qu'e. poust co q. f.
 896 destreit serra.
 897 q. uieue est f.
 898 et dit que lui ne chant qui l'oie
 899 li reis pur nient se p. (9)
 900 ia autre f. ne espusereit (10)
 901 a tant en est al r. venu
 902 = B
 903 = A
 904 q. il li d. cungié
 906 char il.
 907 dire en quele terre
 908 il la deue aler querre (7)
 910 = A (p. chi)
 911 l'ure m. k'ele f. v. (9)

- 812 = A
 914 et quant qu'il prist onoc grant ereret(?)
 915 s'il la trouast m. ne fra
 917 = B
 918 sire fait il peché avez
 919 cun mun aler plus h.
 920 reuerrez (9)
 921 = A (remaindre)
 922 e. cun errez uuldrez (7)
 924 quant que ous uis ert uis trouerei (9)
 925 cheres p... (9)
 926 bons dras cheuans et b. g.
 927 sire dit floires or oiez
 928 et si uns plai-t si m'escutez
 930 char set s. od mai m.
 932 et de ueissele
 933 = B (de deners munaiez)
 934 a tant en auerun nus asez (9)
 935 les dous puis de ch. d. (6)
 936 tu aueras
 937 de beiuers et de marterins
 938 *vacat.*
 939 set humes art(?) ed il les. VII. s. (9)
 940 et io ot moi tres esquers (7)
 941 = A (B. porteront, A¹, purqerrun)
 943 = A
 944 nus pri qu'enuciez od mai (7)
 946 a busoing.
 948 et nostre escu a tut busoingun (9)
 949 et si la pouns reuair (7)
 950 par aucun m. (9)
 951 nus en d. l. (7)
 952 p. r. leement (7)
 953 = A
 954 et lir sire cun p. (7)
 956 q. uendrat p. le c.
 957 ad l. r. l. c. d. (9)
 959 ceste, fait il, emporteraz
 960 poet cel estre p. l. rauras
 961 sele(?) par chi li f. v.
 962 sire, chi bl. ta. d.
 963 et s'en demaine palefrai
 964 li ad fait enseler li rei
 965 chi del une p. fud t. b.
 967 l. s. usceles ert de palies cheros
 968 si ert urlee tut aschechchens (9)
 971 La c.
 972 = A
 973 en e. f. p. e.
 974 et li or p. grant c.
 975 est de un b. palie d. e. (9)
 977 f. floechee a fil
 978 = B
 979 = A (les estrives)
 980 de seie neis l. c.
 981 lacios m.
 984 = A
 985 l. f. est mult bon fait et chers
 987 le chenechal est de fin or
 989 chi al blane esmal s. assis
 990 esmal en lor p. e.
 991-992 *vacat.*
 994 et sacez, meuz en uuit la freigne
 995 qeul'or ne les perres ne funt
 986 nuc uoilt ples bel
 997 l. reingne, de fil d'or e.
 998 d' issi la u del frein parteient
 999 tres tut eissi aparaille
 1000 l'ad li reis a sum filz baillé
 1002 el deit a mis al iuencel
 1003 f. f. el cest g. ben
 1004 = A
 p. 1004 fer ne uis pot entamer
 ne fou ardeir ne ewe naer
 filz cest anel ad grant puissance
 si en peez auoir fiance } cf. B
 1005 que uis la rien que querriez } cf. B
 1006 que tost u tart tut ne l' auez }
 1008 = B
 1009 at. l'tosl demande cengié
 1010 = B
 1011 r'ad cungié pris
 1012 ele plure et dit mis chers amis
 p. 1012 a deu nus seiez cumandé
 prist l'en si-l ad seit feiz beisé
 et fesist plus s'en fust aisé
 li reis lii tout. k. VII. feiz le beisé
 1013 la les uerrez a. p.
 1014 tortre lez puinz
 1015 al partir (7)
 1016 cume si le v. idunc m. (11)
 p. 1016 char il dutoent coquil en uirent
 mais ne uerrunt ne il nel firent
 a tant iur ad dit en plorant
 si cume cil qui pité r'ad grant (9) } cf. B
 1017 li dameiseans lur dit ualé
 1018 et il l'unt a deu cumandé
 1020 (= B) od lur s. b. a.
 1021 = B
 1022 = A
 1025 t. s. erré, la s. u.
 1026 = B
 1028 kar h. soleint (?) m.
 1029 q. l. ch. sunt establé
 1030 f. et a. unt a plenté
 1031 e. c. qui f. c.
 1032 as estans ol b. s. a.
 p. 1032 chars achatent des plus cheros
 (7) char il en trouent de maneres
 et li sires l'ad ben cumandé
 que il en aient a plenté (7) } cf. A
 1033-1034 *vacat*
 1035 pain el u. e. f. aporer
 1036 cher super
 1037 marchand d. qu'il s. (6)
 1038 = B
 1039 = A
 1040 s. e. l'a. ne meillur
 1042 e. lor m. fat a.
 1044 p. s'asistrent al. m. (7)
 1045 li ostes est pruz et vaillanz
 1046 = B (aseit l' enfanz)
 1047 mult l'onure et tient cher (7)
 1048 et s. le mult del m.
 1049 = A
 1050 g. p. unt de u.

- 1052 u. l. muissent a espendant.
 1053 e. c. d'or, hanaps d'a.
 1054 muissent cher u. herbé piment
 1056 a seiz m. et ben b.
 1058 qu'il unt l'o. sein m. (7)
 1060 f. a. b. ad sunt talent (10)
 1061 p. bon v. p. nel oblie (7)
 1062 mult prise poi senz li s. n.
 1065 = A
 1067 la c. ad ben tut agguardé (9)
 1071 = A
 1072 = A
 1073 = A... marchand
 1075 g. h. e. el nait querant
 1077 aguardé
 1078 = A
 1079 co que a. p. serreit leger
 1080 = B
 1082 da d. b.
 1084 ele terp. m. f. (9)
 1086 uis resemblez de u. (7)
 1088 = A
 1090 l'um la uuleit
 1091-1092 *vacat*
 1094 la menreient
 1095 a l'amirale tant le uendeient
 1097-1098 *vacat*
 1099 = B
 1100 q'unc ne sot si abati (7)
 1102 od s. c. qu'il t. (7)
 1103 li ostes si crie il est orfeit
 1104 amendé nos serrat cist plait
 1105 et il dient a est dreit tuit
 1108 emplir ad fait d. b. n. (7)
 1109 ad s'oste ad fait le present (7)
 1110 puis li, dit dame icest nus rent
 1113 pur li ert que pensoue (6)
 1115 et p. co g. io ne s.
 1116 q. p. q. la deuseie
 1117 = A (balylonie)
 1118 pluie ne vent ne mer essoine
 1120 = B
 1122 cum uis uendrat a p. (7)
 1123 a t. es uis q. escuers
 1124 qui aportent q. s.
 1125 lui en mist uin primes oamende (9)
 1126 puis li dient le hanau rendre
 1127 a l'ost q. l'aurat buu
 1128 il beit et puis l. adr.
 1129 li autre (= A)
 1130 = A (del v. b.)
 1131 = A (se tient)
 1132 = B
 1135 li vespres ert bien a.
 1136 et li flox tuit al port m.
 1137 li [e]rs est clers les nues series
 1138 al est turnent les wirewistes (2)
 1140 que v. a. pleins l. t. (7)
 1142 = B (del. p.)
 p. 1142 dunc funt crier li notoner
 par la uile qu'agent charger
 tut cil qui en babiloine irunt
 ven ces terres qui de la sunt
 1143 f. l'oit mult s'en fait le
 1144 d'errer s'est aparaillee
 p. 1146 puis prent par bon amur cungé
 as nes uenent si sunt chargé
 1147 sun asturman ad m. p. (= A)
 1149 que icel p. le riuera
 1150 = B (duat il...)
 1151 = B
 1152 char hum li dit et ad cunté
 1153 = B
 1154 l'assemblerunt tuit li reis
 1155 = B
 1156 et a sa curt as festes nenent
 1157 = A (que il (9))
 1158 = A, se dunc
 1159 = A (mes t. pot estre i v.)
 1160 et qui que
 1161 li u. f. b. et li cris cler
 1162 sunt entré
 1163 al retent (?) et al uent nort
 1164 les nefes tutes eissent del pert
 1165 lur tref unt tut deschanachés
 1166 et s. desques cupes saché.
 1167 sis-s fert li uenz qui-s fait errer
 1168 es nus florie en h. m.
 1169 ont tel. c. (7)
 1170 cum il fust u quens n. rai
 1171 uint
 1173 est ariné
 1174 = B (suz baudac)
 1175 chi fut
 1176 desus
 1177 = B (deilec p. h. q. f. c. (7))
 1178 = B
 1179 = A (li notoner)
 1180 = A (lur d. se-ter)
 1181 co v. est porz. d. le r.
 1182 li enfes que la le mesist
 1184 de ices d'iuern et des p. c.
 1185 = B
 1186 = B (v. s'il d. (7))
 1187 sa promesse et son fret demande
 1187 = A
 1190 l. f. luirer ioiusement (A)
 1191 li ert
 1192 l'ait m. q. ert
 1193 = A (on)
 1194 = A (q'il 7)
 1195 a tant deschargent lez turseaus
 1196 del descharger s. m. igneans
 1197 desuz qui il sunt ariné(?)
 1200 chi mult ert riches de marché
 1201-1202, *vacat*
 1203 et par mer sun m. menou.
 1204 quant chargé auait mer passeout (!)
 1205 en la sue nef p.
 1207 floires qui blanchefur q.
 1208 et pur qui si d. e.
 1210 q. f. (7)
 p. 1210 parlui co quit reorra nuuelle } cf. B
 floires iloc de la pulcele }
 1211 l. ch. fait les turseaus
 1212 descharger et puis les chenaus

- 1213 bien establer et aserrer
 1215 en cel o. trestut t.
 1216 quant que al lur oste demanderent
 1217 = B
 1219 = B
 1220 s. mult par mer
 1222 m. h. i ad iu (?) tr.
 1224 = B
 1225 la siste part de lur a.
 1226 = B (que il 9)
 p. 1226 et rendre tot a dom Marsile
 cel qui maistre est de la uile
 1229 dunc unt lané et s. a.
 1232 et si m. l.
 1233 mult poi m.
 1234 = A
 1235 s'est a.
 1236 = A
 1239 que trop est g. (9)
 1240 io pens d'el sire d. l'enfant
 1243 = A
 1244 = A (eo quid)
 1245 mener par mer a icest p.
 1246 co m'e. uis si droit r. (7)
 1247 u. p. ki si duleit
 1248 et e.
 1250 et en m. n. menot g. d. (9)
 1251 ici al m. suspiroit
 1252 un s. a. regretout (7)
 1254 u mainnent, fait il, la p.
 1255 cil respant q. s'en alerent
 1256 en b. l'amenerent } cf. B
 1257 f. l'en dune un bon m. (A)
 1258 et un h. d'argent bel (7)
 1259 s. fail il, co noill que aiez (9)
 1261 kar li siu ci uenu q.
 1262 qu'emblee
 1263-1264, *vacat*
 1265 = B (del m.)
 1267 = A (lor liz)
 1268 las s. (7)
 1269 q. f. d. sun cor neill
 1270 = A
 1271 meis sun dormir est mult petit
 1272 al matin q. l. i. uit (7)
 1274 q. il se sunt a p.
 1275 al d. ch. s. alé (7)
 1277 chastel uindrent
 1279 et l. d. ben par m.
 1282 en un uile que out m. (7)
 1283 u il reoient
 1284 = B
 1285 d. vesprer (7)
 1287 = A
 1288 est munt felis
 1289 un chastel richie u cil m.
 1290 ki la g. utre cunueit (7)
 1291 char ert reide et parfunt (6)
 1292 il n'i aueit ne planche ne punt
 1293 = A
 1295 od qui li uenant c. (7)
 1296 = B
 1297 un d'iens le corne et il les ot
 1298 a eus uint si tost c. p. (7)
 1299 = A (un b.)
 1300 lei iuenceil
 1301 et li s. les natoneus (cf. B)
 1302 = A
 1305 li maistre esgarde vers l.
 1306 gentilz h. s. en s. s.
 1307 puis li dit sire cum errez uus (9)
 1308 = A (ia-l v. v.)
 1309 = A (en b.)
 1310 pur u. et p. a. (7)
 1311 si en c. (9)
 1312 a. m. nos hebergez (7)
 1313 = C (A) p. f., f. il, sire, si ai
 1314 = A
 1315 m. fait il, bans, por co le diseie
 1317 = A
 1318 en tur la feste seint Johan
 1320 et tut ensemest fort plurer
 1321 mais mult, fait il, le resemblez
 1322 sun frere estre bien purriez
 1323 q. il l'oid sun chref drecha
 1324 = B
 1327 floires liad quant qu'il poet celei
 1328 et quant il furent ariné
 1329 od lui la nuit sunt herbergé
 1330 k'endemain quant il prent cungé
 1331 a sun ost cent soulz buna
 1332 en, a... (7)
 1333 = B (qu'en si b. oust 7)
 1336 = B (que s. b. le c.)
 1338 en b. si t. (9)
 1339 un flod de cwe n. p. (7)
 1340 q. en auez passé le pund
 1344 = A (forte m. 9)
 1345 = A. 1346 = B
 1348 de m. p. si l. d.
 1351 = A (a itant s'est de lui p.)
 1352 a. p. est uenut a. midi
 1353 le pont passent si uunt avant
 1354 le pontoner truent seant
 1355 al ped del pund desuez un arbre
 1356 = A
 1357 il est mult richement vestu
 1358 = B
 1359 ia hum al pont ne p. (7)
 1361 ot autre tant de cheual (7)
 1368 si cum s'amur aneir uuleit
 1369 = B (il ad)
 1370 receu l'ad ben l'en fu (7)
 1375 es le uus al ostel v.
 1376 p. l'a. sunt b. r.
 1377 = B (il se h. l.)
 1378 = B
 1380 ou estre aue. t. d.
 1384 la u tant uenir desireit
 1385 si conseil
 1386 = B (se cuntendrat)
 1387 = B, 1388 = B
 1389 = A
 1390 fait il char tantent (6)

